

Kestävä lääkitys

Sanja Riikonen

MSc (env.microb.), BSc (Pharm.)

Project coordinator

Sudden-project

www.sudden.fi/en

SUDDEN

University of Helsinki

Email: sanja.riikonen@helsinki.fi

Yleislääkäripäivät 24.11.2023
Marina Congress Center Helsinki

SUDDEN – *Kestävä lääkekehitys*

Sustainable Drug Discovery and Development with End-of-Life Yield

2018-2023

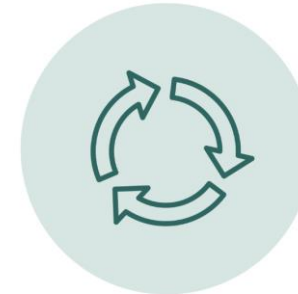
- **Monitieteinen tutkimuskonsortio, joka etsii ratkaisuja lääkkeiden elinkaaren aikana syntyvien ympäristövaikutusten vähentämiseksi ja lääkealan kestävyuden parantamiseksi**
- Tavoitteisiin pääsemiseksi hankkeessa mm.

Kehitetään **uusia ratkaisuja ja työkaluja** lääkkeiden ympäristöhaittojen hallintaan.

Tuetaan ympäristön kannalta kestävää päätöksentekoa **politiikkasuosituk-**silla.

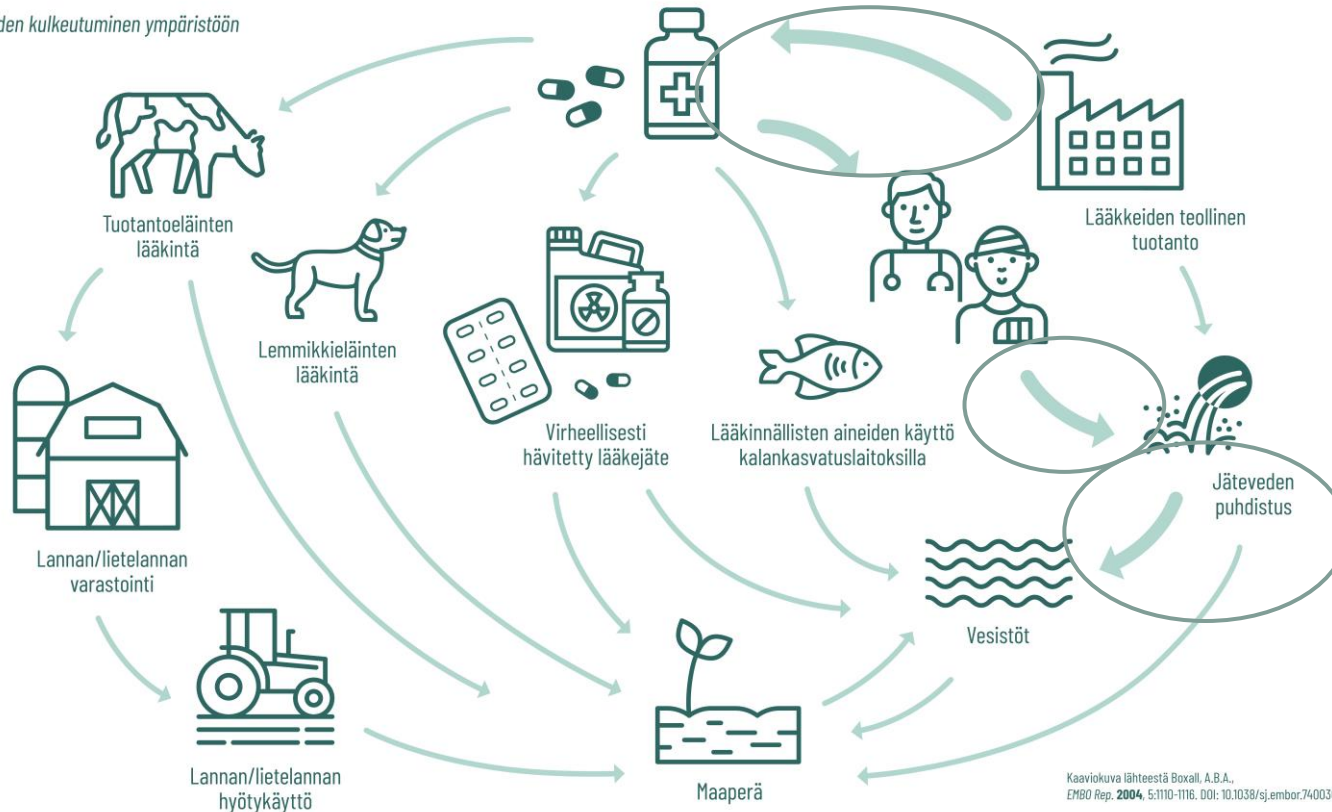

Kehitetään uusia **kiertotaloudellisia ratkaisuja** mm. lääkepakkausmateriaaleille.

- Suuri (6M€) kansallinen tutkimushanke, jota rahoittaa Suomen Akatemian Strategisen tutkimuksen neuvosto
- Hanketta koordinoi Helsingin yliopisto, mukana yhteensä 6 suomalaista yliopistoa/tutkimuslaitosta

Lääkeaineiden kulkeutumisreitit ympäristöön

Lääkkeiden kulkeutuminen ympäristöön

PNAS

RESEARCH ARTICLE | ENVIRONMENTAL SCIENCES | OPEN ACCESS

Pharmaceutical pollution of the world's rivers

John L. Wilkinson , Alistair B. A. Boxall , Dana W. Kolpin , ⁺¹²³, and Charles Teta [Authors Info & Affiliations](#)

February 14, 2022 | 119 (8) e2113947119 | <https://doi.org/10.1073/pnas.2113947119>

- Lääkeaineita löydetty vesistöistä kaikilta mantereilta
- 25 %:lla tutkituista alueista, vähintään yhden APIn pitoisuus ylitti vesieliöille "turvalliseksi arvioidun" pitoisuuden
- Suurin osa pilaantuneimmista kohteista sijaitsi matalan ja keskitulotason maissa ja liittyivät puutteelliseen jäteveden ja jätteiden hallinnan infrastruktuuriin sekä lääketuotantoon

... ja esiintyminen vesistöissä

Lääkeaineilla on erilaisia vaikutuksia ympäristössä

nature
International journal of science

Letter | Published: 28 January 2004

Diclofenac residues as the cause of vulture population decline in Pakistan

J. Lindsay Oaks , Martin Gilbert, Munir Z. Virani, Richard T. Watson, Carol U. Meteyer, Bruce A. Rideout, H. L. Shivaprasad, Shakeel Ahmed, Muhammad Jamshed Iqbal Chaudhry, Muhammad Arshad, Shahid Mahmood, Ahmad Ali & Aleem Ahmed Khan

Vol. 114, No. Suppl 1 | Monograph

Predicted Exposures to Steroid Estrogens in U.K. Rivers Correlate with Widespread Sexual Disruption in Wild Fish Populations

Susan Jobling , Richard Williams, Andrew Johnson, Ayesha Taylor, Melanie Gross-Sorokin, Monique Nolan, Charles R. Tyler, Ronny van Aerle, Eduarda Santos, and Geoff Brighty

Published: 1 April 2006 | <https://doi.org/10.1289/ehp.8050> | Cited by: 181

Published online 16 February 2011 | Nature | doi:10.1038/news.2011.46

News

Dumped drugs lead to resistant microbes

A continual discharge of antibiotic-contaminated water has created a hotspot of bacterial antibiotic resistance in an Indian river.

Naomi Lubick

High levels of antibiotic resistance have been found in bacteria that live downstream from a wastewater treatment plant in Patancheru, near Hyderabad in India¹.

> Science. 2013 Feb 15;339(6121):814-5. doi: 10.1126/science.1226850.

Dilute concentrations of a psychiatric drug alter behavior of fish from natural populations

T Brodin ¹, J Fick, M Jonsson, J Klaminder

Ilkka 1.8.2015

Lääkejäämät voivat rikastua ravintoketjussa haitallisiksi määriksi

1 Mielialalääke sekoittaa ahvenet

Ruotsalaistutkijat selvittivät, miten rauhoittavana lääkkeenä käytettävä oksatsepaami vaikuttaa ahveniin.

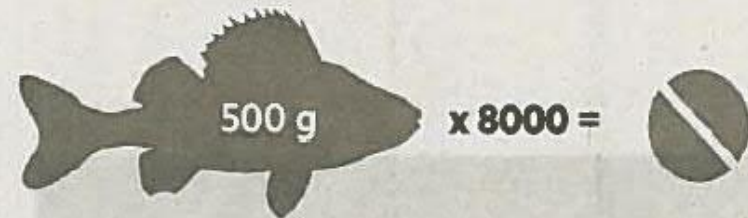
Aine teki kaloista ahneempia ja varomattomampia saalistajia, jotka eivät enää hakeneet turvaa omasta parvestaan. Muutos havaittiin lääkemäärällä, jollaisia on mitattu eri luonnonvesistä. Annoksen lisääminen sai ahvenet ottamaan entistä suurempia riskejä.

Lähes puolet kalojen ravinnostaan saamasta lääkemäärästä kertyi niiden kudoksiin. Uppsalan läpi virtaavan Fyris-joen ahvenista löytyi kuusinkertainen määrä oksatsepaamia jokiveteen verrattuna.

OKSATSEPAAMI

- Rauhoittava lääkeaine, jota käytetään ahdistuksen ja pelkotilojen hoitamiseen.
- Yksi monista bentsodiatsepiinien lääkeriikien aineista.
- Arviolta yli 300 000 suomalaista käyttää vuosittain bentsodiatsepiineja.

Ihmisen tulisi syödä 4000 kg Uppsalan läpi virtaavan Fyris-joen ahventa saadakseen yhden pillerin sisältämän lääkemäärän.

Lääkkeiden käyttö

– Miten lääkärit voivat vaikuttaa?

”Lääkkeiden ympäristöluokitus – mitä siitä pitäisi tietää” -kommenttiartikkeli tulossa Lääkärilehteen!

- **Rationaalinen lääkehoito on myös ympäristölle hyväksi!**
- Hoitoon sitoutumisen tukeminen, pienet aloituspakkaukset (lääkejätteen minimointi), ohjeistaminen lääkkeiden oikeasta hävittämisestä (esim. lääkelaastarit)
- Ympäristönäkökulmien huomioiminen hoidon valinnassa??
  - Lääkeaineen ympäristöriskien perustuvan ympäristöluokitusjärjestelmän käyttöön lääkehoidon valinnan perustana liittyy haasteita:
    - Lääkeaineiden keskinäistä vertailua vaikeuttaa mm.:
      - Ympäristötiedon puuttuminen useille lääkeaineille
      - Ympäristöriskinarviointiin liittyvät epävarmuustekijät ja muuttujat (hyvä tiedostaa)
    - Rajalliset hoidolliset tilanteet, joihin soveltuu
  - Erityishuomio ympäristön kannalta ongelmallisimmiksi arvioituihin lääkeaineryhmiin?

Antimikrobi-
lääkkeet →
AMR

Hormoni-
lääkkeet

Voimakkaasti
biokertyvät
lääkeaineet

Paljon
käytetyt,
kuten
kipulääkkeet

EU:n VPD:n
listojen*
lääkeaineet?

*EU:n Vesipuitteidirektiivin alla tarkkailtavat vesiympäristölle potentiaalisesti haitalliset aineet (Watch list) ja vesiympäristölle haitallisten prioriteettiaineiden listalle ehdolla olevat aineet (Priority substance list).

Lääkeaineiden ympäristöriskin arvioinnin epävarmuuslähteitä

 Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

 HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINKI UNIVERSITY
UNIVERSITY OF HELSINKI
FARMACEUTISKA FAKULTETEN
FACULTY OF PHARMACY

→ Heidi Ahkola*
FT, tutkija,
Suomen ympäristökeskus,
heid.ahkola@ymparisto.fi

→ Tea Pihlaja
Provisori, väitöskirjantutkija,
Helsingin yliopisto,
Farmasian tiedekunta

→ Lauri Aystö
FM, tutkija,
Suomen ympäristökeskus

→ Sari Kauppi
FT, onkologian erikoislääkäri,
Suomen ympäristökeskus

*Kirjeenvaihto

Dosis 3/2020

Lääkeaineet, jotka ehdolla EU:n VPD:n vesiympäristölle haitallisten prioriteettiaineiden listalle (pintavedet)

Lääkeaine	Luokka
17 α -etinyliestradioli	Hormoni
17 β -estradioli	Hormoni
Estroni	Hormoni
Diklofenaakki	NSAID
Ibuprofeeni	NSAID
Karbamatsepiini	Epilepsialääke
Atsitromysiini	Antibiootti
Erytromysiini	Antibiootti
Klaritromysiini	Antibiootti

Lääkkeiden käyttö

– Ympäristönäkökulmien huomioiminen päätöksenteossa?

Ympäristö-
näkökulmien
huomioiminen
pätöksenteossa

- **Koko lääkevalmisteen elinkaari-vaikutuksiin** perustuva luokitus mahdollistaisi kestävyysnäkökulmien huomioon ottamisen samaa API:a sisältävien valmisteiden välillä

→ meneillään hankkeita, joissa tavoitteena elinkaariarviointimallin luominen lääkkeille:

<https://transforming-pharma.eu/>

- Tutkittu ympäristö- ja kestävyyskriteerien sisällyttämistä julkisiin hankintoihin ja edistetty pohjoismaista yhteistyötä

→ kannustin teollisuudelle kehittää toimintaa kestävämmäksi?

→ pohjoismaissa, kuten Norjassa ja Ruotsissa jo kriteerejä

→ HUS pilotoinut ympäristökriteerejä hankintakierroksella keväällä 2023

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Kestävien julkisten
lääkehankintojen komponentit

→ Mirella Miettinen
FT, HTM, ylipostotutkija
Itä-Suomen yliopisto,
oikeustieteiden laitos
mirella.miettinen@uef.fi

Dosis 3/2020

Lääkkeiden käyttö

– Väestön näkemykset ja maksuhalukkuus?

Väestön
Ympäristö-
tietoisuus

- Tutkittu väestön **tiedon tasoa, näkemyksiä ja maksuhalukkuutta** ympäristöystävällisempään lääkepolitiikkaan

→ Suomalainen väestö tiedostaa hyvin ongelman, vaikka yliarvioikin osittain teollisuuden osuutta päästölähteenä

→ Väestössä on myös maksuhalukkuutta!

Dosis 3/2020

Koetaanko lääkkeet ympäristöriskiksi?

Väestön lääkkeisiin liittyvä ympäristötietoisuus ja -näkemykset

→ Lasse Alajärvi*
Farmaseutti, FM (toksikologia),
nuorempi tutkija
Farmasian laitos
Itä-Suomen yliopisto
lasse.alajarvi@uef.fi

→ Janne Martikainen
Professori
Farmasian laitos
Itä-Suomen yliopisto

→ Johanna Timonen
Dosentti, FM, yliopistotutkija
Farmasian laitos
Itä-Suomen yliopisto

* Kirjeenvaihto

Open Access Article

Willingness to Pay for Implementation of an Environmentally Friendly Pharmaceutical Policy in Finland—A Discrete Choice Experiment Study

by Lasse Alajärvi *† , Aku-Ville Lehtimäki † , Johanna Timonen and Janne Martikainen

Open Access Article

Attitudes and Considerations towards Pharmaceuticals-Related Environmental Issues among Finnish Population

by Lasse Alajärvi * , Johanna Timonen , Piia Lavikainen and Janne Martikainen

Lääkkeiden käyttö – Väestön tiedonlähteet?

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Väestön
Ympäristö-
tietoisuus

- Tutkittu väestön **näkemyksiä ympäristötiedon riittävydestä ja tiedonlähteistä**
  - 84,5% saanut tietoa ympäristövaikutuksista, 39,5% pitivät tiedon määrää riittävänä
  - useimmiten saatu tieto koski lääkkeiden oikeanlaista hävittämistä ja ympäristöön päätyviä lääkettämiä
  - yleisimmät tiedonlähteet: perinteinen media, kuten televisio, radio, sanomalehdet (80,4%), internet (40,5%) (apteekit 19,8% ja lääkärit 1,6%)
  - suosituimmat/toivotuimmat tiedonlähteet: perinteinen media (73,8%), pakkausselosteet (45,8%) (apteekit 34,1% ja lääkärit 9,3%)

European Journal of Pharmaceutical Sciences 191 (2023) 106589

ELSEVIER

Contents lists available at [ScienceDirect](#)

European Journal of Pharmaceutical Sciences

journal homepage: www.elsevier.com/locate/ejps

Experience of the adequacy and appropriateness of pharmaceuticals-related environmental information and preferred information channels among Finns

Lasse Alajärvi ^{*}, Janne Martikainen, Johanna Timonen

School of Pharmacy, Faculty of Health Sciences, Kuopio Campus, University of Eastern Finland, FI-70211, Kuopio, Finland

<https://doi.org/10.1016/j.ejps.2023.106589>

- Julkaisut, blogeja
- Podcast sarja
- Tutkimusesitysten nauhoituksia
- Yhteystiedot yms.

www.sudden.fi

Hankkeen
Loppuseminaari
järjestetään **30.11.2023**
klo 10 – 16
Kilta-salissa ja online.

Vielä ehtii ilmoittautua
online tilaisuuteen!

Suunnitteilla
”SUDDEN foorumi”, jossa
dialogia ja yhteistyötä
sidosryhmien ja tutkijoiden
kesken voidaan jatkaa.
Lisätietoa viimeisessä
sidosryhmätilaisuudessa
30.11.2023!

lari.hokkanen@demoshelsinki.fi

Kiitos!